

Samspelsbaserad multidisciplinär intervention under första levnadsåret till barn födda extremt prematurt och deras föräldrar

Kristina Löwing

Bakgrund och syfte: Varje år föds omkring 110 000 barn i Sverige och ungefär 6 procent av dem föds prematurt innan graviditetsvecka 37. Barn födda före vecka 28 klassificeras som extremt prematura. Överlevnaden har ökat markant de senaste femton åren och idag överlever 90 % av dessa barn i Sverige. Att vara extremt prematurfödd påverkar barnens långsiktiga utveckling. Förekomsten av neuropsykiatriska diagnoser såsom autismspektrumtillstånd och ADHD är 4–5 gånger vanligare bland barn födda extremt prematurt. Många av dessa barn har motoriska svårigheter samt presterar sämre på kognitiva test än barn födda i fullgången tid. I förlängningen leder detta till lägre skolprestationer. Exempelvis rapporteras i en sydsvensk studie att 40% av barnen som var för tidigt födda hade behov av specialundervisning och att motsvarande siffra för jämnåriga barn födda i fullgången tid var 12%. Det finns även ökad risk för socio-emotionella problem hos barn födda för tidigt. Barn som föds extremt prematurt vårdas ofta 3–4 månader på neonatalavdelning med professionell personal som tillgodoser barnets behov av vård. Föräldrar får information om prematurfödda barn är oerhört känsliga och bör hanteras mycket varsamt och tiden är fylld av oro, då prognosen är osäker och rädslan för komplikationer eller att barnet avlider ständigt finns närvarande. Efter utskrivningen från sjukhuset står dock föräldrarna ensamma med det stora ansvaret och sin oro i hemmiljön, varför detta är en optimal tid att initiera ytterligare tidiga interventioner. Långtidsuppföljning efter tidigt samspel mellan mödrar och nyfödda, har visat positiva effekter beträffande social kompetens, motorik samt har även registreras vid MRI i relevanta delar av hjärnan. Syftet med denna studie är att undersöka om en samspelsstödjande intervention till föräldrar med barn födda extremt prematurt, leder till en mer gynnsam utveckling hos barnet i jämförelse med sedvanlig uppföljning.

Metod: En randomiserad kontrollerad studie med 130 barn födda extremt förtidigt och familjer. Deltagarna rekryteras från Stockholms tre neonatalavdelningar och randomiseras till samspelsstödjande intervention hemma (n=65) alternativt till sedvanliga uppföljning (n=65). Utvärdering sker vid 40 veckor, 3, 12, 24 och 36 månaders korrigerad ålder. Utvärderingsinstrument som omfattar kommunikation, kognition, samspel, motorik, neurologi och beteende används och genomförs av forskare som inte genomför interventionen. *Intervention:* familjerna erhåller en samspelsbaserad intervention under barnets första år, vilket inkluderar ett hembesök i månaden av specialutbildad behandlare. Både interventions- och kontrollgruppen kommer att ingå i en utökad version av det ordinarie nationella uppföljningsprogrammet och vid behov initieras extra fysioterapibehandling eller andra insatser på sedvanligt sätt för barn i bägge grupperna.

Resultat: Alla 130 barn är inkluderade och de senast rekryterade barnen avslutar nu sin 12-månaders intervention i december. Utvärderingar har genomförts vid 40 veckor och 3 månader för 130 barn. Utvärderingar vid; 12 månader har genomförts för 95 barn, vid 24 månader för 60 barn och vid 36 månader har 38 utvärderingar genomförts. Parallellt har föräldrar besvarat frågeformulär. En doktorand är aktiv i projektet och disputation planeras i december 2023, en ytterligare doktorand registrerades i juni 2022 och en ytterligare doktorand planeras att registreras januari 2023.

Konklusion/betydelse: Interventionen vi studerar bidrar med kunskap om tidiga insatser för barn födda extremt tidigt och deras familjer, en målgrupp där tidiga interventioner är starkt motiverade utifrån tillgänglig evidens. Även om interventionen kan förefalla resurskrävande, är kostnaderna försumbara jämfört med de som sjukvården lägger på intensivvård av dessa barn samt kostnader för samhället i form av specialpedagogiska insatser, barn- och ungdomspsykiatriska insatser och fortsatta insatser inom hälso- och sjukvård. Tidiga insatser förväntas med stor sannolikhet bidra till förbättrade livsvillkor för dessa barn och deras familjer samt reducera förekomst av funktionsnedsättning och ohälsa samt förväntas minska förekomsten av allvarigare skolsvårigheter samt stimulera utveckling av en bättre anpassad specialpedagogik för denna grupp elever. Familjebaserade interventioner för barn födda extremt för tidigt saknas idag i Sverige. Genom ett multidisciplinärt deltagande av forskare från medicin, neonatologi, specialpedagogik, psykologi och fysioterapi utvecklar detta projekt ett innovativt och eftersträvanvärt samarbete som kan leda till en unik kunskapsutveckling och en överföring av nödvändig kunskap mellan olika verksamhetsområden: den somatiska sjukvården, barnhabiliteringen, barn- och ungdomspsykiatrin, förskola, skola och skolhälsovården.

Hur kommer resultaten spridas:

Under 2023/2024 kommer data fortsätta samlas in samt bearbetas och ett första manus skrivas, därefter planeras ett flertal vetenskapliga publikationer i internationella vetenskapliga tidskrifter. Resultat planeras även att presenteras på internationella konferenser.